

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

Leh Leha • לך לך

MANEVİYAT ÜZERİNE ETÜTLER

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

T

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.
"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Yahudi Bir Ebeveyn Olmak Üzerine

Avraam'ı bu kadar özel kılan neydi? Avraam, tarihin en ünlü isimlerinden birine sahiptir. Ancak insanlar genellikle imparatorluklara hükmettikleri, hayranlık uyandıran eylemlere imza atıkları veya geniş takipçi kitlelerine önderlik ettikleri için şöhret kazanırlar. Bunun yerine, Avraam'ın mirası, gezegenimiz üzerinde yaşayan ve kendilerini onun varisleri olarak tanımlayan milyarlarca insan yoluyla devam etmektedir. Acaba Avraam bunu nasıl başarmıştır? Tora bize Avraam'ın ilk yılları hakkında neredeyse hiçbir şey anlatmamaktadır. Avraam'dan, anlatımın başrolündeki sima olarak ilk bahis, Tanrı ona yuvasını terk edip, bilinmeyene doğru bir yolculuğa çıkması çağrısında bulunduğu zaman görülmektedir. Ama buna herhangi bir giriş yapılmamakta, Tanrı'nın neden onu seçtiğine dair hiçbir açıklama sunulmamaktadır. Tanrı'nın "Seni çok sayıda ulusun babası haline getireceğim" şeklindeki sözü, dünyamızın kimliğini kökten şekillendirmiştir; öyle ki, 80'i aşkın Hıristiyan, 56 Müslüman ulus ve tek Yahudi devletinin hepsi Avraam'ı kendi babaları olarak görmektedir. Avraam gerçekten de çok sayıda ulusun babası haline gelmiştir. **Ancak Avraam kimdi ve neydi? Bu örnek role neden seçilmiştir?**

Avraam hakkındaki üç anlatım, onu anlamamıza yardımcı olabilir. İlki, çocukken öğrendiğimiz ünlü *Midraş*'tır: Küçük bir çocukken, Avraam, babasının putlarına meydan okumuştur. Babasının dükkânındaki tüm küçük kil putları paramparça etmiş ve bu yıkımdan, oradaki en büyük putu sorumlu tutmuştu. Sonunda babası Terah bunun olanaksız olduğunu, zira putların birer ilah olmadıklarını kabul etmek zorunda kalmıştı. Bu hikâye, Avraam'ı, yerleşik inançları sorgulayan ve büyük hakikatler öğreten bir şahsiyet olarak öne çıkarmaktadır.

İkinci *Midraş* daha soyut niteliktedir: Avraam ateşler içinde yanan bir saray gören birine benzetilir. Bu adam sarayı kimin inşa etmiş olabileceğini ve yangını kimin söndüreceğini sorar. Bu hikâye, dünyanın yaşadığı acılar nedeniyle ıstırap çeken bir ruhu betimlemektedir. Avraam bizi adaletsizliklerle yüzleşmeye ve dünyayı tamir etmeye teşvik eden bir rol modeli görmektedir.

Son olarak, Rambam tarafından yapılan bir tasvirde, Avraam, Tanrı'nın varlığını kanıtlamak için arayışa çıkan

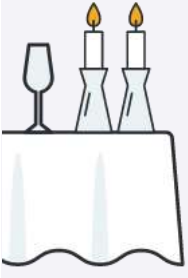
derin bir düşünür olarak gösterilmektedir. Avraam güneşi doğup batarken seyretmiş, ardından ayı doğup batarken gözlemlemiştir. Ama bu ışık kaynaklarını kim yaratmıştır ve kim kontrolü altında tutmaktadır? Avraam'ın kafası, hakikati bulana kadar rahat etmemiştir: Bir – ve yalnız bir – Tanrı vardır. Dünyayı yaratmış olan ve onu yönetmeye devam eden Tanrı'dır O.

Bu anlatımların her biri güçlüdür. Yalnızca tek bir sorun vardır. Tora'da onlara yönelik hiçbir ima yoktur. Ancak Tora'nın Avraam hakkında söyledikleri, onun isminin ta kendisinde yer almaktadır: Avram ve Avraam isimlerinde yer alan ve "baba" anlamına gelen "Av" sözcüğü.

Tora bize, Tanrı'nın Avraam'ı seçmesine dair çok belirgin bir açıklama vermektedir: Avraam seçilmiştir; zira çok mükemmel bir baba olacaktır. Avraam'ın yaşamındaki kilit sahneler içinde, bir çocuk beklemek, Yişmael'in doğumu, Sara ve Agar arasındaki gerilim, Yitshak'ın doğuşu ve Yitshak'ın bağlanması vardır. Bunların hepsi, Avraam'ın bir baba olarak rolü üzerine odaklanmaktadır. İşte Avraam hakkında özel olan nokta da budur.

Yahudilik, ebeveynlik rolünü kutsal bir düzeye yükseltir. Roş Aşana'nın ilk gününde – Yaratılışın yıldönümünde – iki annenin, Sara ve Hanna'nın ve oğullarının doğumunun hikâyesini okuruz. Sanki "Her hayat bir evrendir" der gibi. Eğer evrenin yaratılışını anlamak istiyorsanız, bir çocuğun doğumunu düşünün. Yahudilikte, A-Şem hakkındaki uygun anlayış, mahrem, yakın, mucizevi ebeveynlik deneyiminin içinde özetlenmiştir. Müthiş kuvveti ve güzelliğiyle, çocuk doğumu, Tanrı'nın yaratıcı sevgisini yansıtan bir ayna haline gelir.

Ebeveynlik, özellikle de Yahudi ebeveynler tarafından gösterilen adanmışlık, sıradan yaşamı, mukaddes bir mevcudiyete dönüştürür. **Yahudiliğin gözünde aile, dram ve güzellikle dolu, yüksek dini sanattır. Babamız Avraam ve Annemiz Sara, bizim, Tanrı'nın armağanı ve en yüksek misyonumuz olan ebeveynliğin payidar rol modelleridir.**

Sabat Sofrası için Tartışma Soruları

1. Sizin gördüğünüz kadarıyla ebeveynliğin en zorlu ve en tatminkâr yönleri nelerdir?
2. Kendinizi Avraam'ın üç kimliğinden hangisiyle özdeşleştiriyorsunuz ve neden?
3. Sizce, Avram'dan Avraam'a ve Saray'dan Sara'ya olan dönüşümdeki gibi bir isimlendirme eylemi, bir bireyin kaderini veya hayattaki amacını nasıl şekillendirir veya yeniden tanımlayabilir?

Kısaca Peraşa

Bu hafta Tanrı, Avram'a (Avraam), anavatanını terk etmesini ve Tanrı'nın kendisine göstereceği bir diyara doğru yola çıkmasını söylemekte ve Avram'a, büyük bir ulusun babası olacağına dair söz vermektedir.

Avram, eşi Saray ve yeğeni Lot'la birlikte, yeni bir yuva yaratmak üzere Kenaan topraklarına (gelecekteki Yisrael) doğru yola çıkar. Orada Tanrı, Avram'a verdiği sözü yineler. Kıtlık baş gösterince hep birlikte Mısır'a inerler ve mümkün olan ilk fırsatta Kenaan'a geri dönerler. O aşamada Lot'un çobanlarıyla Avraam'ınkiler arasında bir gerilim başlar ve bu da ikisinin yollarını ayırmalarına yol açar. Lot, bölge kralları arasındaki büyük bir savaşta esir düşünce Avram onu kurtarır. Tanrı bunun ardından Avram'la bir antlaşma yaparak ona Bene Yisrael'in geleceğini anlatır. Bu gelecekte hem kölelik hem de kurtuluş olacaktır. Daha sonra Saray'ın çocuk sahibi olmadığını okumaktayız. Cömert bir hamleyle, Saray, cariyesi Agar'ı Avraam'a eş olarak verir ve bunun sonucunda Yişmael doğar. Tanrı, Avram'ın ismini Avraam'a, Saray'inkini de Sara'ya çevirir ve Avraam'a, bir gün büyük bir ulusun babası olacağına dair vaadini tekrarlar. Peraşa, Berit Mila antlaşmasıyla sona erer.

Peraşadan Simalar

Avraam: Tüm putları kıran, hakikatin peşinde koşan, çığır açan, inanç kurucusu. Ve en önemlisi: Baba.

Sara: İstikrarlı bir mevcudiyet, tüm kutsal girişimlerde destekçi, Yahudi halkının annesi. Ama kendisi henüz bunu bilmiyor.

Lot: Gölgelere saklanan fırsatçı, daha yeşil otlak alanları arayan, pusulası ahlaki belirsizliği gösteren adam.

Yişmael: Çölde göçebe, bağımsız bir soya sahip ilk doğan. Ama resmi varis değil.

Peraşadan Felsefe

Bu hafta Rabi Sacks, Avraam'ın Yahudi halkının lideri olarak vücuda getirdiği temel niteliklere ışık tutmakta ve ardından, bunları, kendi evlerimizdeki ve cemaatlerimizdeki ebeveyn ve liderlerle ilişkilendirmektedir. Avraam, kendisi hakkında sunulan üç tasvirde temsil edilen üç farklı niteliği bünyesinde içermekteydi. Her şeyden önce putları kıran ve çoktanrıcılığa baş kaldıran kişiydi. Bunun

yanında Avraam bir insan hakları savunucusuydu – Avraam ve ateşler içindeki saray misalinde görüldüğü gibi. Ve son olarak, Rambam’a göre, Avraam bir filozoftu ve nihayetinde başkalarının hocasıydı.

Ancak Avraam hakkındaki bu üç imajın yanında – putları kıran, insan hakları savaçısı ve filozof – Tora bizi, dördüncü, daha temel bir kimliğe yönlendirmektedir: Baba.

Avraam, Yahudi halkının “babası” olarak kabul edilir. Ve bu haklı bir kabuldür. Hayatının başlıca olaylarının hepsi, babalık fikri etrafında dönmüştür. Avraam’ın bu dersleriyle, doğrular için dimdik ayakta durma, çevremizdekilere şefkat gösterme ve sıradaki nesle öğretme niteliklerini vurgulayabiliriz. Bunların hepsi bir öğretmenler ve ebeveynler ulusu olarak Yahudi halkının temel nitelikleridir.

Peraşayla Oyun

Haydi “İsimde Ne Var?” oyanayalım.

Bu haftaki *peraşada*, Avraam ve Sara, kendi benzersiz kimliklerini temsil eden yeni isimler almaktadırlar. Öyleyse gelin biz de bir isimde gerçekten ne olduğunu keşfe çıkalım.

Her oyuncu sırası geldiğinde gündelik kullanıma hizmet eden eşyaları seçip onlara yeni isimler verecek. Bu yeni isimlerin tanımlayıcı ve yaratıcı olması gerekiyor. Gün boyunca herkes, bu eşyalardan bahsederken bu yeni isimleri kullanmak zorunda.

Bu oyun, bellek ve yaratıcılığı sınarken, aynı zamanda aile fertlerini, gündelik eşyalara daha taze ve anlamlı bir ışık altında bakmaya teşvik edecektir.

Peraşadan Bilmece

S. Ben neyim? Müthiş bir onurum, ama bu onuru aynı vericiden iki kez alamam. Ben hangi onurum?

Cevap için aş ağı ya bakı n.

Peraşadan Pratiğe

Avraam’ın “ebeveynlik” derslerini alıp gündelik yaşama nasıl uygulayabiliriz – özellikle de henüz birer ebeveyn değilseniz? Gelin, bu haftaki *peraşada* anlatılan olaylardan birine daha yakından bakalım: Avraam’ın Lot’tan ayrılması ve nihayet onu kurtarması.

Avraam ve yeğeni, Avraam’ın Kanaan’a gelmesinden nispeten kısa bir süre sonra yollarını ayırmışlardır. Olaylara aynı gözlükten bakmamak, ayrılmak için yeterli bir sebep teşkil edebilir.

Ancak daha sonra, Lot dört kral ile beş kral arasındaki savaş sırasında esir düştüğü zaman, Avraam yeğenini kahramanca kurtarmaktadır. Bu da, doğrular için dimdik ayakta durma ve başkalarına zor zamanlarında yardım etme değerlerini yansıtmaktadır. Gündelik yaşamlarımızda bizler de aynısını yapabiliriz.

- Avraam’ın Lot karşısındaki eylemleri, fikir ayrılıkları ortaya çıktığı zaman bile ilişkileri korumanın önemini sergilemektedir. Bunu kendi arkadaşlık ve aile ilişkilerinizde nasıl uygulayabilirsiniz?
- Avraam’ın doğrular için dimdik ayakta durma ve başkalarına yardım etme konusunda teşkil ettiği örneğe dayanarak; hayatınızda veya okulunuzda olumlu bir etki yaratabileceğiniz çeşitli durumlar nelerdir?

Peraşa Anlatısı

Yolculuk

Bu, Yisrael'e taşınma ve Yisrael ordusuna katılma konusunda cesur bir karar veren Tsvi adlı kahraman bir askerin hikâyesi.

Tsvi'nin hikâyesi Yisrael'in kıraç bölgelerinde değil, güneşli Florida'da başlıyor.

Gençliğinde, Tsvi'nin, Yahudi kökleriyle veya Yisrael'le çok güçlü bağları yoktu.

Öğrenciyken Yisrael'e yaptığı bir ziyarete kadar, Tsvi binlerce kilometre uzaktaki bu ülkeye karşı derin bir bağ hissetmemişti. Ancak bu ziyaretinde Yisrael'e indiği anda büyülenmişti.

İçinde bir kıvılcım çakmış, bir aidiyet hissi doğmuştu.

ABD'ye geri döndüğünde, son derece prestijli bir üniversitede maliye eğitimine başladı. Mezun olduktan kısa bir süre sonra, Tsvi kendisini yatırım bankacılığının büyük paralarla oynayan dünyasında bulmuştu. Ancak içindeki Yisrael yankılanmaları hiç dinmemişti. Geçen her günle birlikte bu ses gittikçe güç kazanıyor ve ona gerçekleşmemiş bir amacı olduğunu hatırlatıyordu.

Sık sık kendisini "Başkalarına gerektiği gibi hizmet etmiyorum. Gerçek potansiyelimi yerine getirmiyorum. Hayatımın bir rutine saplanıp kalmasını, yıllarımın anlamlı bir etki yaratmadan geçip gitmesini istemiyorum. Hepimizin yaşanacak tek bir hayatı var. Ben kendiminkini nerede sürmeliyim?" diye düşünürken buluyordu.

Tsvi bu sese kulak verdi ve cesur bir karara vardı. Yisrael'e tek yönlü bir yolculuğa çıkarak, evinin rahatını ve parlak bir kariyerin verdiği güveni arkasında bıraktı.

Avraam'ın kendi anavatanından ayrılmasını hatırlatan bir yolculuktu bu. Avraam için o yolculuk, Tanrı'ya sarsılmaz bir inancın eseri idi. Tsvi içinse bunun amacı Yahudi halkını korumaktı.

Yisrael'de Tsvi sadece buraya yerleşmekle kalmadı; gittikçe yükseldi. Şu anda Yisrael Hava Kuvvetleri'nin elit 669. Birimine katılmak için gayretle çaba sarf ediyor. Karşılaştığı her zorluğu, ne kadar ürkütücü olursa olsun, amaca odaklı bir kararlılıkla karşılıyor – tıpkı Avraam'ın sarsılmaz adanmışlığı gibi. Her biri kendi çağında olmak üzere, her ikisi de inançları ve halkları için dimdik ayakta duruyorlar. Ve Avraam'ın mirası, Tsvi'nin kalbinde ve eylemlerinde devam ediyor.

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

C. Sandak (berit mila töreni sırası nda bebeği tutan kişi) olma onuru. Yahudi ebeveynler bu rolü, iki kardeş için aynı kişiye veremezler (Şulhan Aruh Yore Dea 265:11).

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.